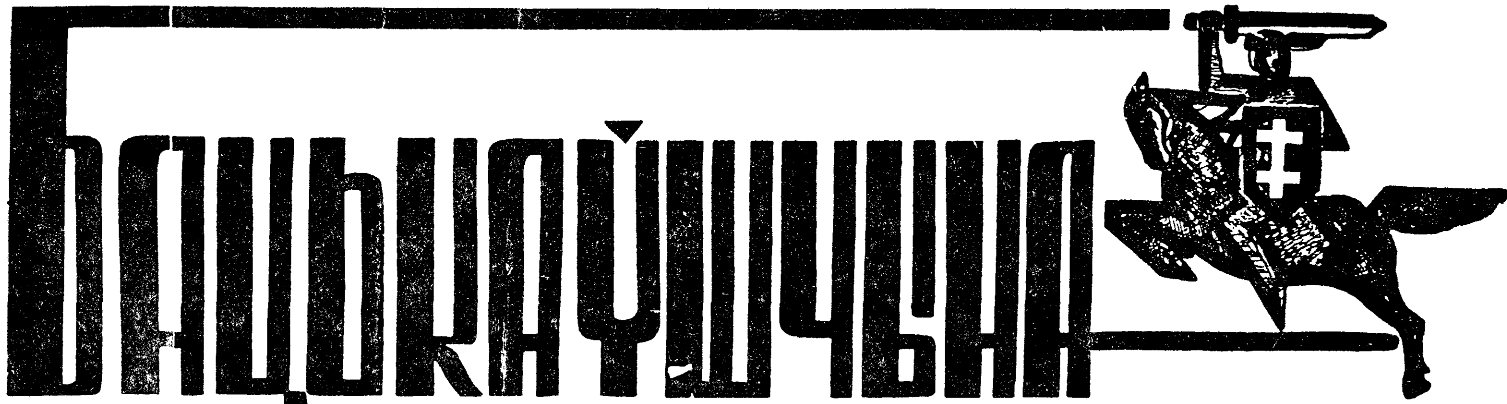

ГАЗЭТА ВЫХОДЗІЦЬ РАЗ У ТЫДЗЕНЬ — ЦАНА 30 Н. ФЭН.

ВОРГАН БЕЛАРУСКАЙ НАЦЫЯНАЛЬНА-ВЫЗВОЛЬНАЙ ДУМКІ

DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG „BAĆKAUŠČYNA" („VATERLAND")

Herausgeber: Wladimir BORTNIK

Postadresse: Die Weissruthenische Zeitung „Baćkauščyna" („Das Vaterland"), (13 b) München 19, Schliessfach 69.

Druck. „LOGOS", Buchdruckerei u. Verl., G.m.b.H., München 19, Bothmerstr. 14

Цана: Нямеччына: на год. — 14,— м.; 6 м-цаў — 7,50 м.; 3 м-цы — 4,25 м.; ЗША і Канада: на год — 8,— д.; 6 м-цаў — 4,50 д.; 3 м-цы — 2,50 д.; 1 нумар — 0,20 м. Ангельшчына й Аўстралія: 39 шыл.; 21 шыл.; 12 шыл.; 1 шыл. Бэльгія: 210 фр.; 120 фр.; 75 фр.; 5 фр. Францыя: 800 фр.; 450 фр.; 250 фр.; 20 фр. Аргентына: 80 пэз.; 45 пэз.; 25 пэз.; 2 пэз. Перасылка л[illegible]іцкай поштай каштуе падвойна. Падвойныя нумары каштуюць падвойна. Паадзіночныя нумары газэты разам з «Каласкамі» ўважаюцца за падвойныя.

Банковае конто: Zeitung „Baćkauščyna",
Konto Nr. 357-125, Bay. Hypotheken- u. Wechselbank, München.

LE JOURNAL BIELORUSSIEN „LA PATRIE"

DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG „DAS VATERLAND"

THE BELORUSSIAN NEWSPAPER „THE FATHERLAND"

№ 3 (538) — Нядзеля, 15 студзеня 1961 г. — ГОД ВЫДАНЬНЯ 15

Новы год пачынаецца трывожна...

Калі-б прыймаць у іхным даслоўным сэньсе навагоднія выказваньні й пажаданьні дзяржаўных мужоў сьвету, дык запраўды мусілі-б зьнікнуць усякія прычыны да неспакою, няпэўнасьці й трывогі за далейшы лёс сьвету. У іх столькі было запэўніваньняў і абнадзейваньняў, што новы 1961 год пройдзе ў атмасфэры мірных намераў, міжнароднага адпружаньня й супрацоўніцтва, што, здавалася-б, пачынаецца ўзапраўды новая эра ў міжнародных дачыненьнях.

Асабліва шчодрым у сваіх слоўных запэўніваньнях быў, як і заўсёды, Хрушчоў. Гэтак Кэннэды атрымаў ад яго запэўненьне, што Савецкі Саюз гатоў забыцца аб інцыдэньце з амэрыканскім разьведвальным самалётам У-2 з мамэнтам адыходу ад улады старога прэзыдэнта Айзэнгаўэра й што ў будучыні наважаны гаварыць з Амэрыкай толькі аб міры й прыязьні «на новай, разумовай базе». Макміляну Хрушчоў прыпомніў аб плодных размовах зь ім у Маскве ў мінулым годзе й заахвоціў яго супольна з Масквой працаваць і далей над замацаваньнем эўрапэйскай бясьпечнасьці. Дэ Голь атрымаў новы напамінак адкінуць усё тое, што перашкаджае бясьпечнасьці й раззбраеньню. Навет пад адрысам канцлера Адэнаўэра, пасьля падпісаньня новага савецка-нямецкага гандлёвага дагавору, былі выказаныя запэўніваньні, што Савецкі Саюз жадае найбольш прыязных дачыненьняў з Заходняй Нямеччынай, якія ў падобнай форме ўжо даўно ня выказваліся. Камуністычны гэрэтык Ціта быў названы Хрушчовам старым прыяцелем, а індыйскі Нэру верным таварышам у змаганьні за мір.

Аднак запраўднасьць паказалася зусім іншай. На ейным фоне выступілі ўва ўсей сваей галіце прапагандовы хвальш і грубы цынізм усіх запэўніваньняў і пажаданьняў Хрушчова.

Аказалася, што Дэклярацыя камуністычных партыяў сьвету, прынятая ў выніку трохтыднёвай камуністычнай канфэрэнцыі ў Маскве ў лістападзе мінулага году, праводзіцца ў жыцьцё з усёй плянавасьцяй і зялезнай пасьлядоўнасьцяй. Праўда, Дэклярацыя цьвердзіць, што хуткая й няўхільная перамога камунізму над капіталізмам у цэлым сьвеце будзе дасягнутая мірным шляхам, але ў ёй выказана столькі ненавісьці й няпрымірнасьці ў дачыненьні да некамуністычнай сыстэмы, што ўся слоўная дэклямацыя аб міры зьяўляецца да глыбіні перапоўненая ваяўнічым духам.

У поўнай згодзе з духам гэтае Дэклярацыі разгараюцца ўсе тыя вогнішчы міжнароднага напружаньня, якія існавалі ў мінулым годзе й вызначалі асноўныя вехі разьвіцьця ўзаемадачыненьняў між камуністычным Усходам і свабодным сьветам. На парозе новага 1961 году ўсе гэтыя пункты міжнароднага напружаньня ня толькі не злагодзіліся, што магло-б пацьвярджаць навагоднія пажаданьні Хрушчова й адкрываць новую эру ў міжнародным жыцьці, але, наадварот, раптоўна завайстрыліся да нябывалых разьмераў.

Пачнём ад падзеяў на Кубе, якія, як ведама, разьвіваюцца згодна рэжысуры й плянаваньня Масквы. Маскоўская марыянэтка кубанскі прэм'ер Фідэль Кастро сваімі новымі авантурамі напасьледак вывяў з усякае цярплівасьці Амэрыку, што апошняя 4-га студзеня была змушаная сарваць дыпляматычныя й кансулярныя дачыненьні з Кубай і заждала, каб усе амэрыканскія грамадзяне, якіх на Кубе налічваецца да 2 000 чалавек, пакінулі безадкладна гэты востраў. Незалежна ад гэтага кроку, Амэрыка цьвёрда наважаная ўтрымоўваць і надалей сваю морскую ваенную базу ў Гвантанаме на Кубе, і гэта не зважаючы на тое, што Фідэль Кастро перад гэтым часта пагражаў зьліквідаваньнем гэтае базы.

Парваньне дыпляматычных дачыненьняў з Кубай лягічна мусіла-б распачаць новы мамэнт у дачыненьнях Амэрыкі да гэтай краіны, калі Амэрыка была-б змушаная перастаць, як дагэтуль, лішня цацкацца з капрысамі Фідэль Кастро й праявіць патрэбную сілу. Не падлягае сумлеву, што Амэрыка ня можа скапітуляваць перад выразнымі камуністычнымі правакацыямі на Кубе, якая, як ведама, у савецкіх плянах зьяўляецца беспасярэднім перадмосьцем дзеля наступу супраць усей лацінскай Амэрыкі й такім-жа беспасярэднім пунктам дзеля мілітарнае загрозы самой тэрыторыі Задзіночаных Штатаў.

Наступным важным аб'ектам камуністычнай антызаходняй афэнзывы зьяўляецца й надалей Конго, дзе прыхільнікі арыштаванага экспрэм'ера Люмумбы, адкрыта падтрымліванага Саветамі, разьдзьмухваюць крывавую дамашнюю вайну. Пасьля таго, калі ў Конго акцыя Задзіночаных Нацыяў і высланых імі войскаў не дала спадзяваных вынікаў, нутраны хаос у гэтай наймамодшай незалежнай дзяржаве Афрыкі яшчэ болей паглыбіўся.

Вельмі характэрна, што ў Конго, як і ў іншых краінах Афрыкі, побач із савецкай інфільтрацыяй, мае месца таксама інфільтрацыя камуністычнага Кітаю. У парыскай газэце «Ле Монд» нядаўна паявіўся цікавы ў гэтым сэньсе артыкул аб кітайскай пэнэтрацыі ў Афрыцы, аб стварэньні пры ўрадзе ў Пэкіне спэцыяльнага камітэту для афрыканскіх справаў, аб дэструкцыйнай дзейнасьці амбасадаў камуністычнага Кітаю ў Мароку, эгіпскім Судане, Гвінэі й Гане, аб высыланьні кітайскіх камуністычных місіяў у Афрыку.

Ня мае істотнага значаньня, ці на тэрыторыі Афрыкі адбываецца рывалізацыйнае спаборніцтва за ўплывы між Савецкім Саюзам і камуністычным Кітаем, ці маем справу з узгодненай акцыяй двух камуністычных колёсаў. Важным астаецца бясспрэчны факт, што ў сваіх канчальных мэтах і Масква, і Пэкін вядуць аднолькавую камуністычную падрыўную дзейнасьць, у роўнай меры камуністычную паводля свайго зьместу й накіраваньня, і ў роўнай меры варожую ў дачыненьні да Захаду.

У сувязі з гэтай акцыяй ангельскі тыднёвік «Эканаміст» нядаўна пісаў: «Заходнія ўрады ўжо могуць пахаваць адну ўяву й пачаць асвайвацца з новай гістарычнай эрай. Гэтай уявай была непераможная надзея, што наступіць разрыў між двума камуністычнымі партнэрамі. Тут ня месца, каб прыпамінаць усе тыя вузлы, якія трымаюць іх разам. Хопіць паўтарыць, што Пэкін і Маскву розьняць адно мэтады, але не палітычныя мэты. Дзеля гэтага дарма чапляцца за надзею, што наступіць канфлікт між «эўрапэйскай» Расе[illegible] (г. зн. Савецкім Саюзам) і азіяцкім Кітаем».

(Заканчэньне на 2-ой бачыне)

Сёе-тое

Майстры хвальшу й абману маюць набітую руку. Некалі нацыянальнага прарока Янку Купалу прымусілі пісаць паэтычныя эрзацы, што ў зьмесьце пярэчылі ўсяму асноўнаму, створанаму ім раней. Абы толькі прыласкаць, абы запрэгчы ў ярмо гаротны беларускі народ. Спэцы крывадушнасьці зрабілі тое самае і із аўтарам «Сымона Музыкі» й «Новае Зямлі». Адно ў беларускай гісторыі й літаратуры Купала й Колас зь перад часу абвешчаньня кароткатрывалай незалежнасьці Беларускай Народнай Рэспублікі ніколі ня сыйдуцца з Купалам і Коласам пасьля канца другой дэкады бягучага стагодзьдзя. У той час, калі волаты слова змушаныя былі маўчаць, гадаючы будучыню, народ усьведаміў сваю сілу й узяўся за зброю. Цэлыя сэрыі супрацьбальшавіцкіх паўстаньняў, на чале із Слуцкім, не давалі чырвонай Маскве супакою. І калі крамлёўскім прыслужнікам лягчэй удалося справіцца з адзінкамі, то народны збройны рух, што й сяньня яшчэ жыве ў памяці падсавецкіх прыгоньнікаў, не дае ім супакою. Як вымазаць зь людзкой памяці тое, што сяньня мае шчэ жывых сьветак? Вось пытаньне. Гэта ня тое, што перарабляць-перакручываць гісторыю старой беларускай мінуўшчыны.

І вось намагаюцца-стараюцца. Жыўцом з карэньнямі хочуць вырваць. І жывыя сьветкі змушаныя аплёўвацьбясчэсьціць усё сьвятое, што зрабілі для дабра народнага ў мінулым, таптаць у балота свае найбольш шляхотныя пачуцьці, самабічавацца й ганьбіцца без канца.

Ужо раней Антон Сокал Кутылоўскі, калішні камандзер Слуцкае брыгады, пісаў (ці за яго пісалі) ў дадатку да энкагэбаўскага лістка «Голас радзімы» пад назовам «У імя праўды». Але, відаць гэна быў адно пачатак. Калі Сокал-Кутылоўскі сяньня жыве й піша, то хіба адно таму, каб і далей не пазбавіцца сьціплага пайка бальшавіцкага, зрабаванага ад зморанага народу, хлеба.

І які-ж трагічны лёс гэтага чалавека! Будуць вунь змушаць аплёўваць і ганьбіць сябе аж да канца жыцьця. Мы, жывучыя ў вольным сьвеце, ня можам на Сокал-Кутылоўскага ані злавацца, ані зьняважаць яго за тое, што робіць. Можам яму адно спачуваць як хрысьціяне й як Беларусы.

І вось некаторыя з прыкладаў поўнага запярэчаньня гістарычнае праўды: «Слуцкая беларуская брыгада, якой я потым камандаваў, была створаная белапалякамі».

«Слуцкае «паўстаньне», аб якім так многа гавораць і пішуць за мяжой, не пачыналася й не канчалася», бо... людзі не пайшлі за намі, а чакалі Чырвоную Армію». (Глядзі «Голас Радзімы» № 82 (467).

Так, чакалі, але із зброяй у руках...

Усё-ж кінуліся нам у вочы дзьве, на наш погляд, ключовыя фразы ў артыкуле «Жыцьцё пераконвае».

«Можа, калі-б я быў далёка ад Бацькаўшчыны, — кажа Сокал-Кутылоўскі — як і тыя, зь кім я доўгі час ішоў па адной дарозе, я працягваў-бы заставацца ў варожай да савецкай улады групоўцы».

Але: «Няхай тых, хто будзе чытаць гэты артыкул, не зьдзіўляе, чаму я сяньня зьмяніў свой погляд...»

Зусім ясна.

Але ранейшае й цяперашняе сябеаплёўваньне, відаць, адно цьвяточкі, бо ягадкі яшчэ будуць.

«У сваіх успамінах, якія неўзабаве вы зможаце прачытаць, я пішу аб гэтым усім больш падрабязна», — кажа Сокал-Кутылоўскі.

Значыцца самабічаваньне й апаганьваньне сьветлай бачыны народнай гісторыі будзе прадаўжацца хто ведае яшчэ колькі.

Як ужо раней мы прыгадалі, чалавеку спачуваем, а што бальшавіком моцна баліць факт, што Слуцкае Паўстаньне жыве ў народнай памяці, гэтым можам адно цешыцца.

☆

І, не адбягаючы ад справаў, зьвязаных із Слуцкім Паўстаньнем, ці ня час спытацца, што сталася з добрым намерам выданьня альманаху з твораў беларускай літаратуры аб Слуцкім Паўстаньні, плянаваным Згуртаваньнем Беларускай Моладзі ў Амэрыцы? Маніліся выдаць яго да 40-й гадавіны Паўстаньня. Гадавіна ўжо мінула. Маркі, спэцыяльна выданыя для здабыцьця сяродкаў на выданьне, распрадаваліся.

Хто й што ў гэтым кірунку робіць і калі зробіць? Цікава было-б даведацца.

☆

Разам із «Звяздой» трапіла да нас і г. зв. «Афіцыяльная табліца выйграшаў грашова-рэчавай латарэі 1960 года Беларускай ССР».

Нас зацікавілі грашовыя цэны некаторых выйграшаў і хочам падзяліцца імі з чытачамі. Вось яны: Швейная машына нажная Аршанскага заводу (ня думайце, што электрычная, о не! — М. К-р) — 1 000 руб., радыё «Рэкорд» 495 руб., машына пральная «СМ-1,5» — 750 руб., халадзільнік «Саратаў» з трансфарматарам — 1 560 руб., машына пральная «Рыга» або «Тула» — 900 руб., тэлевізар «Беларусь» — 3 200 руб.

Вы, беларускія Амэрыканцы, што зарабляеце па 400 ці 500 даляраў у месяц і купляеце тэлевізары за 250 даляраў, а то й таней, перастаньце наракаць на дзяцей, што сочаць за каўбойскімі праграмамі. Часамі пападзе й што добрае ўбачыць. Вунь-жа людзі на тэлевізар чатары ці пяць месяцаў мусяць ішачыць. Ды бяда невялікая. Няшмат-жа такіх, што каля сталіцы ці ў ваколіцах яе жывуць.

Цэнаў прадуктаў першай неабходнасьці й вопраткі ў «афіцыяльнай табліцы» няма, на вялікі жаль. Але відаць, як людзі люксусова могуць жыць. Прыгадваецца нам адзін сьвятой памяці сябра, які некалі, прыехаўшы ў вадну краіну й убачыўшы крамы, перапоўненыя дабром, сказаў: «Божачкі-ж мае, але-ж усяго-ўсенькага, абы толькі грошы!»

Так, абы толькі грошы.

Што вы спыталіся? Колькі аўта каштуе? Ёсьць, ёсьць і такое ў выйгрышы: «Волга» і «Масквіч» цана адна — 40 000 рубчыкаў. Солана? Палічыце, колькі гэта трэба працаваць, зарабляючы па 600 ці 800 рублёў на месяц.

Зацемка на маргінэсе (ці як той адзін прахвэсар казаў — на баку): Некалі Хрушчоў на дваццаць год замарозіў зварот савецкім грамадзянам капіталу, ўложанага на дзяржаўныя пазычкі. Там замарозілі, а тутака вось «грашова-рэчавых» і іншых выцягальна-высосваючых замаражваць і ня думаюць. Што ваша, тое наша, значыцца. Ды цягніце й сьсіце. Да пары. Былі вунь і раней цягуны-сасуны, а сяньня й мокранькага па іх не асталося, бо «да пары збан ваду носіць».

Міхась Козыр

Беларусь калёніяй Масквы

Ужо каторы год старшыні савету міністраў і іншыя партыйныя кіраўнікі БССР ставілі на сэсіях Вярхоўнага савету СССР дамаганьні аб павялічэньні асыгнаваньняў на патрэбы рэспублікі. Каторы год гэтак званыя дэпутаты БССР ў Вярхоўны савет СССР даказваюць рэнтабільнасьць і вялікія выгады асушэньня балотаў і забалочаных земляў на Беларусі. Каторы раз яны дамагаюцца прызначэньня дзеля гэтых мэтаў адпаведных фінансавых сяродкаў, гатовых мэльярацыйных машынаў ды будаўніцтва такіх машынаў у рэспубліцы. Каторы раз закранаецца праблема павялічэньня асыгнаваньняў на прысьпешаньне будаўніцтва ў Беларусі заводаў штучных мінэральных угнаеньняў на базе выкрытых вялізарных залежаў калійных соляў і на розныя іншыя патрэбы.

Гэтыя дамаганьні, хоць і ў меншых маштабах за свайго папярэдніка, ставіў і на апошняй сэсіі Вярхоўнага савету СССР цяперашні старшыня савету міністраў БССР Кісялёў. Аднак усе гэтыя доказы і просьбы і ў гэтым годзе засталіся «голасам у пустыні», калі ня лічыць чатырох мільёнаў дадатковых асыгнаваньняў, улучаных у сёлетні бюджэт БССР, што раўняецца прыблізна тэй суме, якой Кісялёў дамагаўся на капітальны рамонт жыльлёвага фонду і для ўпарадкаваньня гарадоў і сёлаў БССР.

Ня былі таксама ўзятыя пад увагу і дамаганьні старшыні Дзяржпляну Малініна аб павялічэньні сяродкаў для мэханізацыі працы ў жывёлагадоўлі і для навукова-дасьледчай працы ў галіне сельскай гаспадаркі.

Праблема асушэньня Палескай нізіны і іншых забалочаных раёнаў БССР прыцягвае да сябе асаблівую ўвагу. Яшчэ перад абвешчаньнем хрушчоўскай кампаніі асваеньня заўральскай цаліны, пытаньне асушэньня забалочаных земляў Беларусі было ўзьнятае зь вялізарным прапагандовым шумам. Аб ходзе гэтай справы, больш або менш аптымістычна ці пэсымістычна, гаварылася й пісалася і на працягу наступных год. Аднак, як паведаміў Кісялёў на апошняй сэсіі Вярхоўнага савету ў Маскве, справа гэтая амаль ня зрушылася зь месца; 7 мільёнаў гэктараў прыгодных (пасьля асушэньня) да сельскагаспадарчага карыстаньня, ураджайных земляў далей ляжаць забалочанымі.

Чаму? Адказ просты: маскоўскія органы пляніраваньня адмаўляюцца прызначаць для гэтай мэты неабходных фінансавых і матарыяльных сяродкаў, ня гледзячы навет на тое, што партыйныя кіраўнікі ў БССР бязупынна даказваюць у Маскве рэнтабільнасьць гэтага мерапрыемства.

З пункту гледжаньня гаспадарчых інтарэсаў Беларусі праблема мэльярацыі забалочаных земляў мае бязумоўна вялікае значэньне, асабліва з увагі на занапад цяперашняй скалектывізаванай сельскай гаспадаркі БССР. З другога боку, пераданьне ў сельскагаспадарчае карыстаньне сямі мільёнаў дадатковых земляў выгаднае і з усесаюзнага пункту гледжаньня, і ў свой час і ў Маскве на гэтае мерапрыемства ўскладалі вялікія надзеі.

Аднак, гаспадарчыя інтарэсы, асабліва інтарэсы паасобных нерасейскіх рэспублікаў — гэта адно, а палітыка партыі, як ведама — зусім што іншае. З мэтай ажыцьцяўленьня свае ўтопіі, абумоўленай хвараблівымі ілюзыямі ваеннага, каляньяльнага і імпэрыялістычнага характару, Хрушчоў з сваім кіраўніцтвам, не зважаючы на некалькі разоў пацьверджаныя правалы, далей кідае на казахстанскую і сібірскую цаліну вялізарныя грашовыя, матарыяльныя і людзкія рэзэрвы. У гэтай д'ябальскай задуме бальшавікі, як выглядае, мяркуюць, побач зь іншымі праблемамі, а магчыма ў першую чаргу, разьвязаць пагрозьлівую для іх нацыянальную праблему. Напрошваецца проста пытаньне, ці ў гэтым пляне маскоўскія дыктатары ня прызначылі заўральскім пустыням ролю могільніка для бальшыні нерасейскіх нацыяў. Вось адна з апошніх вестак, атрыманая з БССР. 13-га сьнежаня магілёўская абласная радыястанцыя паведамляла:

«Аддзел па перасяленьні і арганізацыі набору рабочых Магілёўскага аблвыканкому прыступіў да афармленьня дакумантаў на перасяленьне сем'яў у Казахскую ССР. Перасяленьне будзе праводзіцца ў першым квартале 1961 году ў Кокчэтаўскую, Паўночна-Казахстанскую, Усходня-Казахстанскую і Карагандзінскую вобласьці.»

Трэба адзначыць, што такія паведамленьні рэдка сустракаюцца ў перадачах цэнтральных радыястанцыяў або ў цэнтральнай рэспубліканскай і ўсесаюзнай прэсе. Гэта, хіба, таму, што гэтыя сяродкі савецкай «інфармацыі» даступныя за межамі СССР, а шырокі сьвет аб гэтых бесьперапынных масавых перасяленьнях ведаць не павінен.

Тое, што ўся бальшавіцкая палітыка накіраваная супраць жыцьцёвых нацыянальных і гаспадарчых інтарэсаў нерасейскіх народаў, наглядна дэманструе і сёлетняе бюджэтнае разьмеркаваньне капіталаўкладаў. Для Беларусі, напрыклад, народнагаспадарчы плян і

(Заканчэньне на 2-ой бач.)

Новы год пачынаецца трывожна...

(Заканчэньне зь 1-ай бач.)

Найбольш аднак грозным і небясьпечным зьяўляецца трэйцяе запальнае вогнішча ў сьвеце — Ляос.

Як вядома, Ляос падобна як і Камбоджа, быў пастановамі Жэнэўскай канфэрэнцыі 1954 году, якая закончыла доўга трывалую індакітайскую вайну, знэўтралізаваны. Абедзьве дзяржавы ўрачыста тады забавязаліся не ўваходзіць у ніякія ваенныя саюзы й ня мець ніякіх ваенных абаронных пунктаў на сваей тэрыторыі, пакуль «ня будзе загрожаная іхная бясьпечнасьць».

У выніку ўспомненай Жэнэўскай канфэрэнцыі, зь якой Амэрыка ня была задаволеная, уважаючы, што такая «нэўтралізацыя» Ляосу зробіць яго лёгкім аб'ектам камуністычнай экспансіі, з амэрыканскай ініцыятывы паўстаў тады Абаронны пакт Паўдзённа-Ўсходняй Азіі (СЭАТО). Гэты пакт, сябрамі якога зьяўляюцца Амэрыка, Вялікабрытанія, Францыя, Аўстралія, Новазэляндыя, Сыям, Філіпіны й Пакістан, абыймае й тэрыторыю Ляосу й Камбоджы, хоць апошнія, як дзяржавы «нэўтральныя» фармальна да пакту не належаць. Але збройныя сілы дзяржаваў СЭАТО могуць увайсьці на тэрыторыю Ляосу й Камбоджы, калі ўрады апошніх пра гэта папросяць.

Ад заканчэньня індакітайскай вайны ў 1954 годзе астаўся ў Ляосе моцны камуністычны рух Патэт-Ляо, стаўшыся гняздом камуністычнай інфільтрацыі звонку. Ведзеная ад даўжэйшага часу мясцовая збройная паўстанцкая акцыя камуністых апошнім часам пачала быць збройна ўспамаганая з боку камуністычнага паўночнага Ветнаму, камуністычнага Кітаю й Савецкага Саюзу. Склічанае ўжо некалькі разоў паседжаньне Рады СЭАТО гэтыя весткі аб супольнай інтэрвэнцыі звонку з боку паўночнага Ветнаму, камуністычнага Кітаю й Савецкага Саюзу пацьвердзіла дакумэнтальна. Як бачым, дык і тут чырвоны Кітай рука ў руку йдзе із Савецкім Саюзам.

Супраць ваеннага ўмешваньня ў нутраныя справы Ляосу войстра зарэагавала Амэрыка і ўзмоцніла ваенную гатоўнасьць 7-ай амэрыканскай флёты, якая цяпер знаходзіцца на паўдзённа-кітайскіх водах. Затое пазыцыя Францыі й асабліва Вялікабрытаніі выразна вычэкваючая й мэдыятарская. Ня гледзячы аднак на адсутнасьць згоды ў гэтым пытаньні сярод заходніх вялікадзяржаваў, Амэрыка выразна заявіла аб сваей наважанасьці ставіць супраціў камуністычнай агрэсіі ў Ляосе, калі яна ня будзе спыненая, навет сілаю зброі. Калі-ж гэтая амэрыканская пагроза будзе ажыцьцёўленая, дык на тэрыторыі Ляосу дойдзе да другой Карэі, аб чым сяньня ўжо гаворыцца адкрыта.

Як бачым, палітычная атмасфэра ў сьвеце настолькі наладаваная, што ўжо цяпер маюць месца грозныя выбухі. Дык не аб міжнародным адпружаньні й замацаваньні міру можа быць мова, але аб далейшым завайстрэньні сытуацыі й аб тым, дзе і якія новыя запальныя пункты сьветавага пажару могуць узьнікнуць з волі Масквы й чырвонага Пэкіну. Мова можа быць таксама аб тым, ці Захад патрапіць зьлякалізаваць і затушыць гэты пажар, ці дасьць магчымасьць яму разгарацца.

Няма патрэбы й даводзіць, што далейшае разьвіцьцё падзеяў галоўным чынам будзе залежыць ад Амэрыкі — ад зьместу й кірунку амэрыканскай замежнай палітыкі пры новым прэзыдэньце.

Язэп Каранеўскі

„Інжынеры людзкіх душ“ — партыйныя бюракраты

У савецкім часапісе «Социалистическая законность» (№ 11 за 1960 год) зьявіўся артыкул М. Мамонтава «Пісьменьнік, ганарар і спадчыньнікі», які кідае даволі сьвятла на ўмовы жыцьця й прывілеяваны стан савецкіх пісьменьнікаў, драматургаў, крытыкаў і г. д. Ведама, ня ўсе савецкія пісьменьнікі могуць дайсьці да таго матарыяльнага дабрабыту, як ён апісаны ў названым артыкуле. Гэта залежыць у першую чаргу ад здабыцьця «сымпатыі й адсюль ад «папулярнасьці» твораў, аднак і найдалейшы такі «партыйны сымпатык» пры гэтых савецкіх умовах можа стацца запраўдным мільянэрам.

У артыкуле М. Мамонтава справа ідзе аб ганарарах савецкіх пісьменьнікаў, але ведама, што савецкія «клясыкі» карыстаюцца й другімі дзяржаўнымі ўзнагародамі, як сталінскімі ці цяпер ленінскімі прэміямі да 200.000 руб., дзяржаўнымі дачамі, ды навет некалькімі адначасна, машынамі, санаторыямі й г. д. Як сьцьвярджае М. Мамонтаў, савецкі пісьменьнік, якому пашчасьлівілася выдаць той ці іншы твор, адразу атрымоўвае за яго ганарар (у залежнасьці ад тыражу), незалежна ад распрадажы гэтага твору. Ён можа ляжаць на паліцах складу дзесяткі гадоў, ня паступіўшы навет у кнігарні. Падобны ганарар ён атрымоўвае пры паўторным ці патройным перавыданьні гэтага свайго твору, хоць апошні застаўся неперапрацаваным.

Да аўтараў прыраўнаныя таксама перакладчыкі мастацкай літаратуры й інсцэніроўшчыкі. Аўтарскія правы на ганарар спадчынныя. Пасьля сьмерці аўтара на працягу 15 гадоў пры перавыданьні кнігаў ганарар атрымоўвае ягоная сям'я ці зусім трэйцяя асоба. Наколькі высокі аўтарскі ганарар савецкіх пісьменьнікаў, можна зрабіць выснаў з наступных прыкладаў. Жонка ці ўдава пісьменьніка Т., апрача буйнае сумы ў банку, атрымала пасьля сьмерці мужа за перавыданьне ягоных літаратурных твораў больш мільёна рублёў. Нейкая Н. Канстантынава атрымала за пераклад п'есы Бернарда Шоў «Пігмальён» больш мільёна рублёў. Н. Волкаў здабыў за інсцэніроўку «Анны Карэнінай» «такую вялікую суму, якая навет ня сьнілася й дзесяцём першаклясным драматургам». Сцэнарыстам Жэлябускаму «толькі за адзін год выплачана за інсцэніроўку «Овада» такая сума, пра якую не магла думаць навет сама аўтарка раману», і г. д.

Апрача ганарару, савецкія пісьменьнікі карыстаюцца іншымі палёгкамі. Пра дачы й прэміі ўспаміналася вышэй. Як зазначае М. Мамонтаў, ім дапамагае так званы Спэцыяльны Літаратурны Фонд. Апошні выручае пісьменьнікаў, калі яны апынуцца ў часовых матарыяльных цяжкасьцях, аплачвае ўсім лячэньне й санаторыі, тыя ці іншыя «камандзіроўкі.». Гэты фонд мае сваіх 15 творчых дамоў, і на збудаваньне новых у бягучай сямігодцы адпушчана яшчэ 60 мільёнаў рублёў. Пры старасьці ці пакалечаньні пісьменьнікі пераходзяць на дзяржаўныя пэнсыі. Стаж працы лічыцца ад апублікаваньня першага хоць і ня значнага мастацкага твору, ды ён ня ліквідуецца й у тым выпадку, калі аўтар нічога больш ня выціснуў пасьля гэтага. Савецкія «клясыкі» й іх спадчыньнікі маюць так званую «пэрсанальную», г. зн. спэцыяльную пэнсыю.

Выходзячы з гэтага, М. Мамонтаў прапануе зрэвізаваць дасюлешнюю практыку ў выплачваньні ганарараў, асабліва правы на гэтыя ганарары спадкаемцаў пісьменьнікаў. «Литературная газета» з 26. 11. 1960 г. на гэта зарэагавала вельмі войстра, узяўшы пад апеку савецкіх пісьменьнікаў і асабліва так званых «клясыкаў».

Які можна зрабіць з гэтага выснаў? Хоць СССР лічыцца краінай «роўных» і «раўнапраўных», тым больш — краінай «сацыялістычнай», тут, як паказвае хоцьбы гэты выпадак зь пісьменьнікамі, пануе найбольш рэакцыйная сыстэма падкупніцтва, дыскрымінацыйнага апякунства, хабарніцтва і падхалімства. Прывілеі савецкіх пісьменьнікаў зьвязаныя з партыйнымі намаганьнямі выкарыстаць апошніх у эксплуатацыі народу й нацыяў. Згодна партыі й Масквы, савецкі пісьменьнік пакліканы дапамагаць «выхоўваць» народ і нацыі ў паслухмянасьці першым, ахвяроўваць сваім матарыяльным дабрабытам, фізычнай сілай, пэрсанальнымі ці нацыянальнымі інтарэсамі ў імя-ж тае партыі й Масквы. Апошняе ня толькі азначае ступень прывілеяванасьці савецкага пісьменьніка, але й мастацкую якасьць ягоных твораў. Чым больш савецкі пісьменьнік ідзе на паваду партыі, тым больш ён упрывілеяваны, чым больш у ягоным творы партыйнай прапаганды, тым больш ён якасны з мастацкага пункту гледжаньня. Адным словам, савецкага пісьменьніка можна лічыць партыйным бюракратам, партыйным урадаўцам, які ўзнагароджваецца згодна сваіх падхалімскіх заслугаў. Паза гэтым пісьменьнік у Савецкім Саюзе зьнікае, так як шлях для яго выяўленьня назаўсёды тут закрыты.

Пісьменьнік у СССР ня можа выдаваць сваіх твораў без партыйнае апрабацыі. У тым выпадку, калі гэты твор знаходзіць падтрымку ў партыі, ён адразу-ж ідзе ў друк і выдаецца тыражом у дзесяткі тысячаў, а навет і ў сотні тысячаў. На кніжным рынку зьяўляецца нудны твор, а ў кішэні аўтара добрая куча грошай. Плюс да гэтага за «выдатны» твор ён атрымае яшчэ ленінскую прэмію, іншыя матарыяльныя ўзнагароды й падвышэньне ў кіраўнічым партыйным апараце. Як прыклад можна прывесьці хоць-бы «выдатны» твор «Лицом к лицу с Америкой» групы журналістых на чале зь зяцем Хрушчова А. Аджубэем, якія праводзілі Хрушчова ў ягонай паездцы ў Задзіночаныя Штаты Амэрыкі й па сваім звароце наважылі парадаваць савецкае грамадзтва гэтай «мастацкай» навінкай. Апошні памфлет быў адбіты тыражом у сотні тысячаў, ды яшчэ да гэтага атрымаў ленінскую прэмію. Зусім няважна, што ён быў заказаны самым Хрушчовам ды сам Хрушчоў узнагародзіў яго ленінскай прэміяй, але ў кішэні Аджубэя й ягоных паплечнікаў зьявіліся банкноты на мільёны рублёў.

Ведама, падобная практыка прыводзіць ня толькі да дэгэнэрацыі савецкіх пісьменьнікаў, але й да дыскрымінацыі між імі. У першым выпадку мы часьцей і часьцей сустракаем такіх пісьменьнікаў, якія поўнасьцяй парываюць з сваім сумленьнем, з сваей пакліканасьцяй і становяцца паслухмяным аўтаматам у руках партыі. Для такіх больш ня існуе ні мастацтва, ні чалавек, ні людзкая мараль, але толькі собскі матарыяльны дабрабыт, высокае становішча й як найбольшая куча грошай.

У другім выпадку дыскрымінацыя праводзіцца між больш сумленнымі й таленавітымі пісьменьнікамі, з аднаго боку, і пісьменьнікамі зь першае рукі, з другога; між рэспубліканскімі й расейскімі пісьменьнікамі. Больш сумленных пісьменьнікаў творы застаюцца пераважна ў манускрыптах, не пабачыўшы сьвету. З тае прычыны, што расейскае прыймаецца ў Савецкім Саюзе за «сацыялістычнае», апошняе найбольш прапагуецца й вітаецца, хоць-бы яно было й нацыянальна-шавіністычнага характару. Творы-ж рэспубліканскіх пісьменьнікаў на нацыянальную тэматыку засуджаныя на сьмерць. У выніку ў нацыянальных рэспубліках творы нацыянальных пісьменьнікаў, тым больш напісаныя на роднай мове, выходзяць пераважна малым тыражом, у тысячу, 2,5 тысячы, найбольш 10-ці тысячным тыражом. Адсюль і меншыя ганарары для рэспубліканскіх пісьменьнікаў. У гэтых дачыненьнях лепш маюцца пісьменьнікі цэнтру, г. зн. Масквы ці Ленінграду, нагул расейскія пісьменьнікі, спасярод якіх найбольш і пераважна знаходзяцца й так званыя «клясыкі» савецкай мастацкай літаратуры, гэтая запраўдная савецкая бюракратычная арыстакратыя спасярод савецкіх пісьменьнікаў.

Як-бы там ня было, але савецкі пісьменьнік, тым больш партыйны гадунец і падхалім, пастаўлены ў далёка няроўнае палажэньне зь сьмяротным савецкім грамадзянінам. Тым больш гэтая розьніца выдзяляецца на фоне твораў савецкага пісьменьніка, у якіх дзеля собскага матарыяльнага дабрабыту й «славы» ідэялізуецца жабрацкі стан гэтага грамадзяніна, трэбуецца яшчэ большай ахвярнасьці ў імя гэтых ненажорлівых собскіх гонаў і гонаў партыі.

П. Залужны

Беларусь калёніяй Масквы

(Заканчэньне зь 1-ай бач.)

бюджэт накідаюць далейшае «разьвіцьцё магутнай аўтамабільнай прамысловасьці». Тымчасам, гэтая прамысловасьць працуе выключна на прывознай сыравіне, ейная прадукцыя ў бальшыні вывозіцца ізноў за межы рэспублікі, найчасьцей на тую-ж цаліну ды розныя заўральскія новабудоўлі, а апошнім часам, у форме падарункаў і з мэтай палітычнай экспансіі камунізму — аж на Кубу.

Якая-ж пры гэтым роля тых, што сяньня фармальна стаяць быццам пры ўладзе ў БССР і заданьне якіх мусіла-б палягаць у вабароне гаспадарчых і нацыянальных правоў і інтарэсаў ачольванай імі рэспублікі? Яны-ж на ўвесь сьвет крычаць аб тым, што яны быццам кіраўнікі сувэрэннай і незалежнай дзяржавы!..

Іхнюю, гэтак званую «незалежнасьць» і «сувэрэннасьць» найлепш ілюструюць словы старшыні савету міністраў БССР (які гучны тытул!) Кісялёва, які, зьвяртаючыся да апошняй сэсіі Вярхоўнага савету СССР, гаварыў: «мы **просім** выдзяляць дадатковыя сродкі...» Вось у гэтым **просім** і палягае ўся сутнасьць справы. Яны могуць толькі «прасіць», да таго ня ў кажнай справе і, як мы пераканаліся, навет іхныя просьбы найчасьцей застаюцца пустым гукам. Аднак яны называюць сябе міністрамі незалежнай рэспублікі, склікаюць свой «незалежны» «парлямант і, як паведаміла прэса й радыё СССР 30 сьнежаня, Вярхоўны савет БССР і гэтым разам аднагалосна прыняў законы аб «дзяржаўным» пляне разьвіцьця народнай гаспадаркі і бюджэце БССР на 1961 год. Але на якое ліха гэтая камэдыя на дзяржаўным узроўні, калі ўсё ўжо было даўно і канчальна пастаноўлена ў Маскве і органы БССР ня маюць ніякай іншай магчымасьці, як толькі прыняць?

Магчыма было-б навет лішнім ставіць пытаньне, ці запратэставаў калі-небудзь урад гэтак званай «сувэрэннай» і «незалежнай» БССР супраць таго, што ў гэтак званай «дружнай і раўнапраўнай сям'і савецкіх народаў», ад пачатку існаваньня бальшавіцкай улады аж да гэтага году, БССР атрымлівае на душу насельніцтва на 30 з гакам працэнтаў капіталаўкладаў менш, чымся РСФСР. Гэта тычыцца ня толькі Беларусі, а ўсіх нерасейскіх рэспублікаў.

Прыняўшы за выходны пункт палажэньне, што грамадзяне ўсіх падсавецкіх рэспублікаў больш-менш аднолькава натужваюць сілы, ствараючы матарыяльныя багацьці, якія ідуць у распараджэньне савецкага капіталіста-дзяржавы, элемэнтарная справядлівасьць вымагае, каб прынамся тая частка награмаджаных такім чынам фінансавых рэсурсаў, якая застаецца пасьля задаваленьня прыватных патрэбаў і палітычных амбіцыяў партыйнай бюракратыі і інвэстуецца ў народную гаспадарку ды выдаткоўваецца на розныя сацыяльныя і культурныя мерапрыемствы, была раўнамерна разьмяркоўваная паміж усімі рэспублікамі і ейнымі жыхарамі. Інакш кажучы, калі ўжо рабуюць, дык каб усіх аднолькава... Але дзе там!

Таму, апрача вялізарных і цяжка вымяральных фізычных і маральных зьдзекаў, нерасейскія народы Савецкага Саюзу маюць права і абавязак занесьці на рахунак маскоўскага каляніялізму тую астранамічную суму, якую складаюць мільярды штогоду недадаваных ім фінансавых рэсурсаў, і дамагацца сплаты з працэнтамі.

Мы верым у канчальны трыумф справядлівасьці ў сьвеце і што такі дзень разрахункаў наступіць!

А. Залескі

АБАВЯЗКАМ КАЖНАГА БЕЛАРУСА ЁСЬЦЬ ЧЫТАЦЬ, ПАШЫРАЦЬ І ПАДТРЫМЛІВАЦЬ «БАЦЬКАЎШЧЫНУ».

Творы Алеся Гаруна

Матчын дар

(Працяг)

НА СЬМЕРЦЬ

Памёр ты, татачка, спакоіўся навекі!
На вочы сумныя насунуліся векі, —
Прыцісьнула іх сьмерць мацней за чужынца.
І вось айца
Ня стала, родны мой, ад сьмерці тваяе...

О сьмерць бязь літасьці, ратунак ты і кара!
Нашто-ж яму, як тая чорна хмара,
Заслонай вечнаю ты стала прад вачмі?
Скажы, сьлязьмі
Нашто пасквапілася ты сям'і мае?

Ах, родны, блізкі мой! Гаротны
і бяздольны.
Жыцьцё сваё, той шлях няўдатны
і нявольны
Із болем цяжкім ты у сэрцы перабыў
і свой загубіў
Апошні стогн, адзін, у чужэнсьцьве,
у цішы.

Бясшчасны тата мой! Усім адна дарога...
І торганьні разлукі ня так катуюць строга,
Як тое, любы мой, што ў ноч, апошню ноч,
У цябе із воч
Сьляза скацілася аб скрыўджанай душы.

Дратуе сэрца мне, цьвікі ў мазгі ўбівае,
З грудзей і боль і стогны здабывае
Загадка страшная: ў гадзіны ўсіх гадзін
Ты там адзін,
Маўляў бясплеменьнік, усім чужы,
сканаў...

Адно бліжэйшае, адно хаця-б стварэньне,
Хаця-б няроднае, хаця каб на здарэньне,
Прасіў Вялікага к табе хутчэй паслаць,
Каб зь ім аддаць
Сваім апошні свой, гарачы свой прывет.

Ня меў Ён літасьці, ня даў табе спакою,
Ў самоце, ў больніцы, зялезнаю рукою
Ён сэрца кволага спыніў нятрыўкі рух
І бедны дух
Прымусіў твой пакінуць гэты сьвет.

Казаў: «маліся» ты. За што-ж, каму
маліцца?
Ці-ж можна праўду нам знайсьці,
калі маніцца,
У неба чорнае ўляпіўшыся вачмі?
З журбой, зь сьлязьмі
Нясьці туды сваю найбольшую з надзей?

Пабач, гаротны мой: ці-ж ты ня моцна
верыў?
Сьвятою праўдаю ці-ж кажны крок ня
мерыў?
Сьязьмі крывавымі ня плакаў? Не прасіў?
Ня ўсё знасіў,
Запомнены празь неба, нязнаны празь
людзей?

Ці-ж меў ты, родны мой, хоць дзень
на адпачынак?
З гароты, зь беднасьці ці знаў
перапачынак
За веру гэтую? Ці-ж не балеў ты заўсягды,
Ня сох зь бяды
З душою прэснаю, адкрытаю да ўсіх?

Салодкіх мала хвіль, а горкіх нат багата
Памеў за жыцьце ты, мой родны,
бедны тата.
А можа горкую табе і я хвілінку даў,
Не спагадаў
Табе калі?.. Цяпер за гэта выбачай.

Няхай пуховаю табе зямелька будзе,
Няхай спакой табе твой Пан прысудзе.
Я некалі прыйду пад той убогі крыж,
Дзе ты ляжыш,
І там наплачуся. А покуль што — бывай!

* * *

Думкі-дыяманты, краскі жыцьця,
Песьні — вас гэтак люблю!
З вамі салодкіх гадзін забыцьця
Часам і я пазнаю.

Жыцьце-няволя ў чужой старане,
Працы надмернай яром
Зараз зьнікаюць, бы ў госьці ка мяне
Вы паказаліся ў дом.

Слухайце-ж, думкі: як прыйдзе мой скон,
У хатку зьляцеце ка мне, —
Хай прадсьмяротны суцішыцца стогн,
Сэрца на момант спачне.

Хай засьпяваю, як лебедзь, калі
Прыйдзе гадзіна яму, —
Ўзьнёсшыся ў неба ад маці-зямлі,
Рыне ў вадвечную цьму;

Хай засьпяваю аб сьне залатым,
Веку людзкога радзтва,
Роўнасьці, волі і брацтва, — аб тым
Веку красы, хараства.

Можа, пачуўшы прадсконны мой сьпеў,
Сьціхла-б на сьвеце вайна...
З радасным духам-бы я паляцеў
У царства каханьня, відна.

Сельская гаспадарка Беларусі

(К надыходзячаму пленуму ЦК КПСС у Маскве)

У канцы кастрычніка мінулага году ў савецкай прэсе было зьмешчана паведамленьне аб тым, што 13 сьнежня адбудзецца пленум ЦК КПСС. Але пазьней, не падаючы прычынаў, было паведамлена, што пленум пераносіцца на студзень 1961 году.

Паведамлялася, што на гэтым пленуме будуць заслуханыя справаздачы ЦК камуністычных партыяў саюзных рэспублікаў, а па РСФСР — Савету міністраў аб выкананьні плянаў і сацыялістычных забавязаньняў па разьвіцьцю сельскай гаспадаркі і здачы прадукцыі дзяржаве ў 1960 годзе.

Заўчаснае паведамленьне аб скліканьні пленуму мела мэтай прымусіць абласьці й саюзныя рэспублікі падцягнуцца з выкананьнем плянаў здачы дзяржаве збожжа, мяса, малака і іншых прадуктаў, нарыхтоўкі якіх у гэтым годзе зацягнуліся. Вакол нарыхтовак і надыходзячага пленуму ЦК КПСС была разгорнута вялізарная прапагандовая кампанія, якая праводзілася пад лёзунгам «з годнасьцю і належна сустрэць пленум камуністычнай партыі». З гэтай прычыны ў савецкіх газэтах поруч зь лёзунгамі аб безадкладнай здачы дзяржаве прадуктаў, зьмяшчаліся лісты на імя Хрушчова, паведамленьні і рапарты аб выкананьні плянаў, аб посьпехах сьвінарак і даярак. Дробныя посьпехі кожнага жыхара апісваліся ў газэтах, як нешта надзвычайнае. «Наватарам» у жывёлагадоўлі Хрушчоў асабіста пісаў лісты з павіншаваньнямі й падзякамі за працу на карысьць пабудовы камунізму.

Камуністычны правадыр на Беларусі Мазураў улічыў, што ў гэтай усесаюзнай мітусьні ёсьць шанс выскачыць наперад, заслужыць ласку Хрушчова, а можа прасунуцца на больш высокую пасаду. Па ўсёй тэрыторыі рэспублікі разьехаліся камуністычныя прыганятыя, якім было прапанавана ўсялякімі сродкамі датэрмінова ўзыскаць з калгасаў і саўгасаў сельскагаспадарскую прадукцыю для датэрміновага выкананьня плянаў здачы іх дзяржаве. Асаблівы націск быў зроблены на выкананьне плянаў здачы збожжа, бульбы, мяса, малака, яек.

І вось на пярэдадні сорак трэйцяй гадавіны савецкай дыктатуры ад імя ЦК КП Беларусі і Савету міністраў быў накіраваны рапарт крамлёўскім валадарам, у якім паведамлялася, што калгасы й саўгасы Беларусі пад кіраўніцтвам камуністычнай партыі датэрмінова выканалі гадавыя пляны здачы збожжа, малака, мяса, яек і іншых прадуктаў. У гэтым рапарце Мазураў не забыўся пахваліцца Хрушчову, што калгасы й саўгасы залажылі ў сярэднім на адну карову аж па 13 тонаў пераважна кукурузнага сіласу.

Трэба адзначыць, што ў Савецкім Саюзе 1960 год быў асабліва няспрыяльным для сельскай гаспадаркі. У паўдзённай часткы краіны вымерзла больш васьмі мільёнаў гэктараў азімых пасеваў, пераважна пшаніцы высокіх гатункаў. Вясною на Паўночным Каўказе й на Украіне праносьліся чорныя буры, якія замялі пяском пасевы, у выніку чаго некалькі разоў прышлося перасейваць. Нядаўна праведзена ўборка ўраджаю ў Сібіры і Казахстане на цаліне. Мільёны гэктараў пасеваў пшаніцы засталіся ня прыбранымі і папалі пад сьнег. Пляны сабраць у другім годзе сямігодкі 9,3 мільярдаў пудоў збожжа асталіся на паперы. Зборы збожжа будуць ніжэйшыя, чым у 1959 годзе, калі было сабрана каля 7,7 мільярдаў пудоў.

На фоне гэтых надзвычайных няўдачаў рапарт аб «посьпехах» на Беларусі Маскве спадабаўся. ЦК КПСС і Савет мініcртаў СССР «сардэчна павіншаваў» кіраўнікоў партыі і ўрад БССР зь вялікімі дасягненьямі. Больш таго, сакратар ЦК КПСС Ф. Казлоў на ўрачыстым паседжаньні Маскоўскага Савету 6 лістапада на пярэдадні кастрычніцкіх сьвятаў адзначыў, што калгасы й саўгасы Беларусі датэрмінова выканалі плян здачы прадуктаў сельскай гаспадаркі і здалі дзяржаве іх больш, чым у 1959 годзе.

Няма нічога дзіўнага, што на Беларусі плян здачы дзяржаве быў выкананы ў кароткі тэрмін. У рэспубліцы налічваецца 243 саўгасы. За апошнія тры гады пасяўная плошча саўгасаў павялічылася амаль у два разы. Затое пасяўная плошча ў калгасах зьменшылася на 440 тысяч гэктараў. У сувязі зь пераўтварэньнем значнай часткі калгасаў у саўгасы, а таксама вывазу Беларусаў у Казахстан і Сібір, у калгасах зьменшылася на 200 тысяч двароў. Таму забраць прадукты й асабліва збожжа ў саўгасах вельмі лёгка, бо там наогул уся прадукцыя належыць дзяржаве. У самым горшым становішчы апынуліся калгасьнікі. Нізкія зборы збожжавых культур у гэтым годзе і праьзмерная здача дзяржаве паніжае аплату калгасьнікаў за працадні.

Другая справа, так званыя «посьпехі» па здачы мяса дзяржаве. Калгасьнікі даўно ўжо ня маюць ніякіх карысьцяў ад абагуленай жывёлы. Яны ніколі не атрымліваюць ні малака і ні мяса на працадні, бо гэты прадукт забірае ў сваё распараджэньне дзяржава. У параўнаньні з 1959 годам калгасы й саўгасы Беларусі ў 1960 годзе здалі мяса больш на 17,8 тысяч тон. Можна ўжо наперад сказаць, што Мазураву ў 1961 годзе ня прыдзецца пасылаць рапарту аб датэрміновым выкананьні пляну здачы дзяржаве мяса й малака. І вось чаму.

Паводля статыстычных зьвестак ува ўсіх катэгорыях гаспадарак на Беларусі налічвалася ў 1959 годзе **адзін мільён дзевяцьсот пяцьдзесят тысяч кароў,** а ў 1960 годзе агульны лік кароў па ўсёй рэспубліцы павялічыўся толькі на дзьве тысячы галоў, або прырост пагалоўя складае за цэлы год толькі 0,1 працэнта. Пры такіх тэмпах прыросту кароў адкуль-жа будзе павялічаны прыплод у 1961 годзе, каб выканаць павышаныя пляны здачы жывёлы на мяса? Разьлікі, што пляны будуць выконвацца сьвінінай, ня грунтоўныя. Старшыня Савету міністраў БССР Кісялёў заявіў, што вытворчасьць сьвініны ў калгасах і саўгасах у 1960 годзе ня толькі не павялічылася, а наадварот, панізілася. Ды сьвініна вельмі дарагое мяса. Навет у так званых перадавых калгасах і саўгасах цэнтнар сьвініны абходзіцца больш тысячы рублёў.

Хоць за рапарт аб датэрміновым выкананьні плянаў здачы прадукцыі Масква пахваліла камуністычнае кіраўніцтва Беларусі, аднак Мазураў прымушаны быў склікаць пленум ЦК КП Беларусі, які адбыўся 29-30 лістапада мінулага году ў Менску. На пленуме ўсе сакратары абкомаў пахваляліся павялічэньнем ураджайнасьці збожжавых культур, бульбы, гародніны, лёну, значнымі надоямі малака, а галоўна вялікім ураджаем кукурузы. Сакратар Віцебскага абкому Лабанок пахваліўся, што сярэдні ўраджай бульбы ў 1960 годзе быў на 22 цэнтнары вышэйшы, чымся ў 1959 годзе, і складаў 82 цэнтнары з гэктара.

Аб павялічэньні збораў бульбы гаварыў і сакратар Магілёўскага абкому Мацюшэўскі. Ён адзначыў, што сярэдні ўраджай бульбы быў у 1960 годзе 85 цэнтнараў, а ў 1959 годзе, сказаў Мацюшэўскі, толькі 67 цэнтнараў на гэктар. Выглядае, што запраўды ёсьць посьпехі. Аднак прыгледзеўшыся да гэтых лічбаў, адразу убачым жабрацкія посьпехі. Ці можна лічыць здавальняючым ураджаем бульбы на беларускіх землях 80 цэнтнараў на гэктар? Усяму Савецкаму Саюзу вядома, што беларуская бульба па якасьці і ўрадлівасьці зьяўляецца найлепшай. Па афіцыйным зьвесткам яшчэ ў мінуўшыя гады сярэдні ўраджай бульбы на Беларусі быў 128 цэнтнараў з гэктара, а цяпер, на 43 годзе панаваньня савецкай улады ўраджай зьнізіўся на 40%. Аднак бясспрэчныя факты сьведчаць, што запраўды ўраджаі бульбы, гэтай асноўнай харчовай і тэхнічай культуры Беларусі, у гэтым годзе не дасягнулі і 80 цэнтнараў.

Усякія паведамленьні аб «посьпехах» ня маюць даверу, і вось чаму. У 1960 годзе Масква выпусьціла статыстычны зборнік пад назвай «Сельское хозяйство СССР». У гэтым зборніку на 567 балоне адзначана, што сярэдні ўраджай бульбы ў Віцебскай вобласьці быў у 1959 годзе ня 60 цэнтнараў, як цьвердзіў сакратар Лабанок, а 80 цэнтнараў. У Магілеўшчыне адпаведна ня 67 цэнтнараў, а 94 цэнтнары з гэктара. Такім чынам савецкая статыстыка не адлюстроўвае запраўднага становішча народнай гаспадаркі, а ў большасьці зьяўляецца сяродкам прапаганды й палітычных камбінацыяў. Ёсьць усе падставы думаць, што зборы бульбы і ў 1960 г. не перавышалі 60-65 цэнтнараў з гэктару.

Няма патрэбы прыводзіць доказы, што добра арганізаваныя рэгулярныя й высокія зборы збожжавых культур гарантуюць на Беларусі пасьпяховае разьвіцьцё ўсіх галінаў сельскай гаспадаркі. Ураджаі збожжа забясьпечваюць насельніцтва асноўнымі прадуктамі харчаваньня й ствараюць спрыяльныя ўмовы для разьвіцьця ўсіх відаў жывёлагадоўлі. У якім-жа стане знаходзіцца гэтая важная галіна сельскай гаспадркі на Беларусі?

Адказам на гэтае пытаньне зьяўляюцца афіцыйныя савецкія лічбы. У 1913 годзе агульны збор збожжавых культур складаў на Беларусі 2 568 тысяч тон, у 1940 годзе — 2 727 тысячы тон, а ў 1959 г. толькі 1 790 тысяч тон.

Зьнізіліся таксама і ўраджайнасьць, якая ў сярэднім за апошнія тры гады складае толькі 7 цэнтнараў з гэктару, у той час калі ў 1940 годзе зьбіралі з гэктару звыш 8 цэнтнараў.

Камуністычнае кіраўніцтва Беларусі мае намер да канца сямігодкі падвоіць ураджаі збожжавых культур у калгасах і саўгасах за кошт асушэньня балотаў, якія займаюць яшчэ звыш 7 мільёнаў гэктараў або трэйцюю частку рэспублікі. Аднак камуністычныя лідэры ніколі не шкадавалі і не шкадуюць абяцанак. Зь першых гадоў савецкага панаваньня было вынесена шмат пастановаў абператварэньні Палескай нізіны ў урадлівыя палі й сенажаці, а вынікаў няма. Больш таго, навет асушаныя тэрыторыі ў мінулым стагодзьдзі экспэдыцыяй генэрала Жылінскага зьдзічэлі, зарасьлі хмызьнякамі, канавы абсунуліся й зарасьлі, а мэльярацыйныя збудаваньні разбурыліся. Ня выпадкова сам Мазураў пісаў у «Правде» за 11 сьнежня 1960 году, «што акультураныя землі Палесься ў будучыні могуць выпасьці зь сельскагаспадарскага звароту па прычыне праьзмернай вільгаці, якая ўзмацняецца...»

З такімі ганебнымі вынікамі сустракае калгасна-саўгасная гаспадарка Беларусі трэйці год сямігодкі.

В. Б.

ВІТАЕМ

У нядзелю 8-га студзеня 1961 году адбыўся ў Мюнхэне шлюб актыўнага супрацоўніка «Бацькаўшчыны» й сябры ейнае Рэдакцыйнае Калегіі сп. ПАЎЛА УРБАНА із сп-яй ЛАРЫСАЙ АСАДЧАЙ.

З гэтае нагоды маладой пары зычым як найбольш шчасьця й памыснасьці ў ейным асабістым супольным жыцьці й як найбольшых посьпехаў у працы на беларускай нацыянальнай ніве.

Сто год!

Рэдакцыйная Калегія «Бацькаўшчыны»

У Беларускім Інстытуце Навукі й Мастацтва

17 сьнежня 1960 г. адбылася чародная зборка Беларускага Інстытуту Навукі й Мастацтва, на якую было запрошанае й беларускае грамадзтва Нью-Ёрку й ваколіцаў. На зборцы а. Я. Гэрмановіч, што нядаўна прыехаў у ЗША, падзяліўся сваімі ўспамінамі з год, праведзеных у савецкіх турмах і канцэнтрацыйных лягерах.

Прадстаўляючы а. Гэрмановіча аўдыторыі, старшыня зборкі сп. Ант. Адамовіч падчыркнуў, што ў васобе айца сумяшчаюцца ня толькі сьвятар і змагар, але й пясьняр-байкар, ведамы ў беларускай літаратуры аўтар вершаў, баек, мастацкае прозы, знаны пад псэўдонімам Вінцука Адважнага. Сумяшчэньне ў ваднэй асобе колькіх — рэч звычайная ў нашым руху, як і заўсёды ды ўсюды, дзе запатрабаваньне на людзей перавышае колькасьць фізычных адзінак, наяўных для задавальненьня гэтага запатрабаваньня. Над гэтым нат іранізаваў у сваіх эпіграмах сваім часам Янка Купала, дый сам народ у ведамай прыказцы: «І шавец, і кравец, і ў дуду ігрэц». Пры ўсім гэтым аднак адзінства, а не расшчапленьне асобы ў нашых дзеячоў заўсёды забясьпечанае паводля формулы, трапна ўнятай Уладзімерам Жылкам: «Пясьняр, змагар, бядняк празь век быў перш за ўсё я чалавек».

Гэтая «чалавечнасьць», служэньне Чалавецтву праз змаганьне за Беларусь і служэньне ёй — агульная рыса беларускага змагара. І калі паставіць пытаньне, за што-ж церпяць і гінуць мільёны Беларусаў на катаргах савецкіх, дык адказ на гэта — за служэньне Беларусі й Чалавецтву. За гэта цярпелі й гінулі нацдэмы, за гэта-ж пакутваў і а. Гэрмановіч.

А. Гэрмановіч пасьпеў ахапіць на зборцы адно пэрыяд ад ягонага арышту ў Харбіне ў 1948 г. да канца «сьледзтва» ўжо ў СССР. Працяг будзе на наступнай зборцы 21 студзеня 1961 г. Пэрыяд, абрысаваны а. Гэрмановічам на гэтай зборцы, быў для яго часам цяглых фізычных мукаў, холаду й голаду ды яшчэ цяжэйшых мучэньняў маральных. «Сьледчы» Іваноў-Міхайлаў дамагаўся трох рэчаў: падпісаць самаабвінавачаньне, «настукаць» — нагаварыць на сяброў ды адрачыся ад рэлігіі. І толькі непахісная вера давала сілу ператрываць гэтыя пакуты й духова перамагчы катаў. Як ні стараўся «сьледчы» — тэрарызуючы голадам, карцэрам, блюзьнерскай лаянкай бязупынку, а прынаджваючы граньнем беларускіх кружэлак — свайго ён не дамогся.

А. Гэрмановіч працуе цяпер над сваймі мэмуарамі для друку.

А. Б. В.

Палітычная сатыра

САЮЗ

(З Маскоўскай нарады)

У Саюзе няма спрэчкі:
Ўсе паслушны, як авечкі.
Сам Мікіта — важны пан:
Ён — казёл, народ — баран.
Толькі-ж тэй усёй бяды,
Што казёл без барады!
Адзін раз — для большай згоды —
Ў Маскву едуць верхаводы:
Там саюзныя галовы
Слухаць Хрушча ўсе гатовы.
Яму кажа Жэнь*) — Кітай:
«Твая шыбка не балтай!
Бо мая, калі захоча,
Ўсю камуну пераскоча».
А Гамулка — сьвежа булка,
Як Мікіта дзе пацісьне,
Гнецца, пане, ані пісьне!
А Румуны строяць струны:
Пяюць вечна адным тонам
За хрушчоўскім барытонам.
Ну, а Чэхі для пацехі,
Як Мікіта не заняты,
Яму шчыра ліжуць пяты.
Албан, Немец і Баўгары
У маскоўскім самавары
Кіпяць доўга, а Хрушч болей
Падкідае перцу з соляй.
«Беларускі» Кісялёў
Для Мікіты быў гатоў
Разарвацца на дзьве часьці:
За Маскву гатоў пакласьці
Галаву! За службу шчыру
Ня мінуць яму Сібіру...
У Нью-Ёрку нос пакажа —
Дык «так брэша, як пан кажа».

*) Жэнь-чалавек.

Нью-Літ-Ва

НОКТУРНО

Спаткаў сягоньня я сваю Нядолю,
Знайшоў яе у сіненькім ляску.
Брадзіў бяз мэты я, душа гарэла з болю,
І думаў: будзе мне лягчэй у халадку.

Спаткаў, пазнаў яе і вось пытаю:
— Скажы ты мне, Нядоленька мая:
Багата жыцьця кніг яшчэ перачытаю?
Калі і на якой чытаньне скончу я?

Скажы, ня крыйся мне, мая камратка,
Дзянькі мае маркотныя чаму?
Адзін ў вадзін ідуць, у ўсіх адна апратка,
Як душы грэшныя, ці вінныя каму.

Чаму яшчэ, скажы, мая адзіна,
Люблю зямлю, вялікі жыцьця ток,
Як неба зорачкі, каханьнем моцным сына,
А сам — адлучаны ад дзераўца лісток?

Яна у вочы люба мне зірнула,
Ўзлажыла белы ручанькі на мне,
Маўляў сястра мая, да сэрца прыгарнула, —
Часамі так цябе каханка прыгарне.

— Чакай, харошы мой, пакінь задумы!
Душу сваю пытаньнямі ня муч.
Зірні на гэты лес, прыслухайся у шумы,
А можа знойдзеш ты жыцьцёвы вечны ключ!

Стаіць магутны лес ізноў убраны
Ў зялёны ліст дагледлівай рукой,
І п'ець спажыўны клёк, старыя гоіць раны...
Зірні, якая моц! Зірні, які спакой!

Штогод ўміраець ён парой васеньняй,
Каб зноў аджыць, пабачыўшы вясну.
І так усё ідзець чаргою пераменнай;
То сьціне сон з вачэй, то зноў ідзець да сну.

Расьцець дубочак тут, — які зялёны!
Другі стары калодаю палёг;
І сын ідзе ўгару, як бацька ў час мінёны,
Што даў жыцьцё яму, а сам зваліўся ў мох.

Цячэць ручайка вось, і ту-ж ня стала!
Няма яго, схаваўся у зямлі,
А недзе тамака рака зямлю прарвала,
І воды тэй ракі па лузе пацяклі.

І ты, о любы мой! Як лес зімовы
Заснуў, ляжыш, не магучы устаць.
Але настане дзень вясёлы, пекны, новы,
І радасьць волі нам павінна завітаць.

Дзянькоў сваіх маркотнасьць ты ў распачы
І тэй сваёй адлюднасьці ня гудзь:
Пакуту Кон табе шчасьліваму прызначыў,
І ўдзячным за яе Вялікаму ты будзь.

Няма пакуты дзе — няма пазнаньня,
Душа тады лагчыная паўзець;
А што гарчэй, скажы, перапаўзаньня?
А што страшней яшчэ, як вочмі не глядзець?

Аб сьмерць пытаеш ты? Калі скончыцца
Жыцьцё тваё, — міленькі, ня пытай!
Спрабуй ад думак тых, ад хворых, палячыцца,
Прыходзь у гэты лес — паветра тут глытай.

Жыві, каб жыцьцё даць другім, малодшым,
Як дуб стары, што ўзгадаваў дубка.
А там... ручайка зьнік! І мы шляхом каротшым
Пайдзем ў зямлю за ім, каб выплысьць, як рака...

*

Дзяўчынка-сэрца, сябе ня трывож,
Ня песьці надзеі і жалю ня множ.
З табою пабрацца мне волі няма, —
Даўно заручыўся я ўжо із трыма:

Айчына, — я ёй у няволі жыву,
Штоноч яе бачу, маўляў на яву,
За ёю сумую, журуся адно,
Бо шчырым каханьням зьвязаўся даўно.

Другая — матуля. Радзіўся калі
І голас мой першы падаў на зямлі,
Замучаны твар усьміхнуўся яе:
«Сыночак мой любы!» — вітала мяне.

Аб трэйцяй, дзяўчынка, скажу, што яна —
Другое ня знойдзеш — на сьвеце адна;
За краты няволі паслала: «Люблю»,
Дык хіба-ж з табою яе падзялю?

Пакінь-жа, галубка, з каханьнем сваім!
Шукай сабе шчасьця за кім за другім,
Пяшчоты, залёты ня трась задарма, —
Даўно заручыўся я ўжо із трыма.

Зь беларускага жыцьця

Весткі зь Лёндану

Назначэньні Ўладыкі Чэслава сябрам Перадсаборнае Камісіі

Падрыхтоўка да чарговага Экумэнічнага Сабору ў Ватыкане ўжо йдзе поўным ходам; паназначаныя шматлікія Камісіі і тыя ўжо апрацоўваюць усе пытаньні, якія маюць быць вырашаныя на Саборы. У вадну з такіх камісіяў, а менавіта ў Камісію для Справаў Усходняе Царквы, назначаны ўладыка Чэслаў Сіповіч і там яму дaручана старшынства аднае зь сямі сэкцыяў. Гэта першы раз у гісторыі Царквы беларускі герарх удзельнічае ў гэткіх працах і адначасна рэпрэзэнтуе там Беларускую Царкву.

Першая ўрачыстая Служба Божая ўладыкі Чэслава ў Лёндане

Беларуская капліца ў доме Айцоў Марыянаў у Лёндане ўжо існуе 12 гадоў і за гэты час у яе сьвятых сьценах узносілі да Бога свае малітвы нямала высокіх герархаў, а сёлета 30-га кастрычніка першы раз у ёй адправіў урачыстую архірэйскую Службу Божую беларускі ўсходнякаталіцкі япіскап уладыка Чэслаў Сіповіч у суслужэньні айцоў Льва Гарошкі, Язэпа Гэрмановіча й Аляксандра Надсона. На гэтую ўрачыстасьць капліца была лішне малою, каб зьмясьціць усіх малельнікаў. Вельмі прыгожа сьпяваў хор пад кіраўніцтвам сп. Гая Пікарда. Пасьля Эвангельля ўладыка Чэслаў сказаў глыбоказьмястоўнае казаньне аб сіле веры ў жыцьці народу наагул і аб рэлігійным элемэньце ў беларускім адраджэнскім руху.

Прыгаство багаслужэбнага абраду, велічавыя абрадавае сымболікі архірэйскае службы, стройнасьць суслужэньня й краса сьпеву хору пад умелым кіраўніцтвам сп. Гая — стварылі сваяродны малітоўны настрой, які пакідаў у душы глыбокі сьлед.

Пасьля Службы Божае адбылося ў залі Марыйскага Дому невялікае прыняцьце, у часе якога ад імя вернікаў і ад імя Марыйскага Дому а. Леў прывітаў уладыку Чэслава; ад імя хору вітаў яго сп. Гай і перадаў каштоўны дарунак. Дзякуючы за прыняцьце й за дарунак, Яго Дастойнасьць расказаў аб сваім назначэньні і аб першай сваёй аўдыенцыі ў Сьвяцейшага Айца Івана XXIII.

Прыняцьці на чэсьць уладыкі Чэслава

Згуртаваньне Беларусаў у В. Брытаніі 6-га лістапада ладзіла ў сваім Лёнданскім Доме прыняцьце на чэсьць першага беларускага каталіцкага япіскапа ўладыкі Чэслава. У часе сьціплага пачастунку старшыня ЗБВБ сп. Ул. Бутрымовіч прывітаў япіскапа і перадаў яму ў дарунку кнігу аб. ап. Паўлу. Падзякаваўшы за прыняцьце й дарунак, дастойны госьць расказаў аб сваіх першых архіпастырскіх перажываньнях.

Сьледам за тым 15-га сьнежня наладзіў прыняцьце для ўладыкі Чэслава Цэнтральны Камітэт Дапамаговых Арганізацыяў Уцекачоў у В. Брытаніі, на якім віталі беларускага герарха прадстаўнікі ад управы Цэнтральнага Камітэту і прадстаўнікі паасобных арганізацыяў. Усе прывітаньні былі вельмі прыязныя, але асаблівае ўражаньне зрабіла прамова латыскага праваслаўнага сьвятара.

Зьмены на царкоўных становішчах

Пасьля таго, як дагэтуляшні рэктар Беларускае Каталіцкае Місіі ў Лёндане і супэрыёр Марыйскага Дому а. Чэслаў Сіповіч стаўся япіскапам, духоўная ўлада назначыла рэктарам Місіі і супэрыёрам Марыйскага Дому а. Льва Гарошку. Афіцыяльнае пераданьне кіраўніцтва адбылося 30-га кастрычніка падчас урачыстае архірэйскае Службы Божае ў капліцы Марыйскага Дому.

Новая Беларуская Бібліятэка

Ужо ад даўна адчувалася патрэба стварэньня беларускае бібліятэкі на эміграцыі і ўжо нaraз рабіліся стараньні ў гэтай справе, але на жаль, дзеля шматлікіх прычынаў, вынікі тых стараньняў былі невялікія. І вось нарэшце сёлета такая бібліятэка заіснавала ў Лёнданскім доме беларускіх Айцоў Марыянаў. Там для бібліятэкі прызначана адпаведна ўладжаная заля і сабрана ўсё тое, што датычыць беларусікі, і што можна было сабраць на эміграцыі. Цяпер вядзецца вельмі крапатлівая праца — робіцца каталёг, але ўжо частка бібліятэка дaступная для карыстаньня. У інтарэсах усяе эміграцыі прычыніцца да таго, каб гэтая бібліятэка сталася якнайбольш поўнаю. Ахвяры, кнігі і пэрыёдыкі слаць на адрас:

Library Byelorussian, Marian House,
Holden Ave. London, N. 12
England

Слуцкая Гадавіна ў вольным сьвеце

У НЬЮ ЁРКУ

Сараковыя ўгодкі Слуцкага Паўстаньня былі адзначаныя ў Нью-Ёрку 4 сьнежаня 1960 г. У катэдральным саборы сьв. Кірылы Тураўскага, пасьля сьвятое Літургіі, Уладыкам Васілём у суслужэньні айцоў мітрафорнага пратаярэя Сьцяпана й пратаярэя Рамана была адслужаная Паніхіда па беларускіх героях палеглых у змаганьні за незалежнасьць Бацькаўшчыны. Пры пахіленым сьцязе Задзіночаньня Беларускіх Вэтэранаў стаяла ганаровая варта беларускіх ахвіцэраў.

Айцец Я. Гэрмановіч адслужыў таксама ў карпата-рускай грэка-каталіцкай царкве ў Нью-Ёрку, урачыстую багаслужбу для Беларусаў-каталікоў.

Папаўдні ў залі Беларускага Грамадзкага Цэнтру адбыўся ўрачысты сход Беларусаў Нью-Ёрку й ваколіцаў. Сход быў наладжаны й праведзены старшынём управы Задзіночаньня Беларускіх Вэтэранаў у Нью Ёрку сп. Ул. Курылам.

Заміж традыцыйнага даўгога рэфэрату на тэму дня, на сходзе выступіла колькі прамоўцаў, закранаючы з розных аспэктаў тую самую тэму: збройнае змаганьне беларускага народу за сваю незалежную дзяржаву. На сходзе прамаўлялі: сп. сп. ген. Ф. Кушаль, д-р П. Манькоўскі, д-р Я. Станкевіч, К. Мярляк, М. Махноўскі, праф. Ант. Адамовіч.

У багатай мастацкай частцы ўзялі ўдзел праф. Э. Зубковіч з двума салёвымі нумарамі камп. А. Карповіча на піяніне, сьпявачкі сп-ня Л. Маркоўская, Клава й Оля Ярашэвічы ды Ала й Галіна Орсы, а таксама малыя дэкляматоркі, дачушкі сп-ства Кажаноў, ды крыху большыя дэкляматары Юрка Курыла й Юлік Мярляк. Выступаў таксама хор пад кіраўніцтвам сп-ра А. Каптуровіча зь песьнямі «Сьпі пад курганам героях», «Партызанскі марш», «Узьняты родны сьцяг дзяржавы» і «Хмаркі».

У залі, дзе адбываўся сход, сябры Згуртаваньня Беларускае Моладзі наладзілі кіёск беларускіх выданьняў — справа, што заслугоўвае на ўсякае падтрыманьне.

Сараковыя ўгодкі Слуцкага Паўстаньня прайшлі ў Нью Ёрку вельмі ўдала, і гэтым трэба прывітаць сп. Ул. Курылу, сп. А. Каптуровіча, сп-ню Э. Зубковіч ды ўсіх тых вышэй не пералічаных, што аддаючы свой вольны час і здольнасьці, яшчэ раз паказалі, што вялікая праўда была вышытая рукамі беларускіх жанчын на сьцязе Слуцкіх паўстанцаў: «Тым, што пайшлі паміраць, **каб жыла Бацькаўшчына»...**

Я. Запруднік

У САЎТ-РЫВЭРЫ

11 сьнежня 1960 г. Аддзел БАЗА С. Рывэр-Н. Брансьвік урачыста адзначыў Угодкі Слуцкага Чыну.

А 9-ай гадз. раніцы каталіцкую імшу адслужыў а. Я. Гэрмановіч, а ў 10 гадз. праваслаўную Багаслужбу адправіў мітр. прат. А. С. Войтэнка.

А 4 гадз. папаўдні ў С. Рывэры была наладжаная Ўрачыстая Акадэмія. Пасьля адыграньня амэрыканскага гімну прысутныя ўшанавалі ўстаньненм і мінутай цішыні памяць загінуўшых за Бацькаўшчыну. Наступна сп. Ф. Родзька прачытаў вельмі цікавы даклад аб змаганьні Беларусаў за волю на працягу вякоў. У мастацкай частцы выступілі з дэклямацыямі вучаніцы Беларускае Школы: А. Кажурышка, І. Войтэнчышка, Т. Манькоўская і Л. Гутырчышка. Дэклямацыі пераплятаіся музыкальнымі ўстаўкамі, выканаными на піяніне сп-чняй Г. Кюра — уцякачкай ад камуністычнага рэжыму на Кубе.

Пасьля Акадэміі Жаноцкай Сэкцыяй была наладжана Бяседа ў чэсьць кс. Я. Гэрмановіча — нядаўнага вязьня крывавай Масквы.

Х.

У ЛЁНДАНЕ

З нагоды 40-ых угодкаў гэройскага змаганьня случчакоў супраць бальшавіцкае тыраніі, якое Беларусы зь Лёндану сёлета адзначылі 4. XII, была адпраўлена ў беларускай капліцы Марыйскага Дому ўрачыстая Служба Божая, у часе якое а. Аляксандар Надсон сказаў зьмястоўнае казаньне аб жаўнерах-крысьціянах і аб вартасьці ахвярнасьці. Пасьля Службы Божае яго дастойнасьць уладыка Чэслаў у суслужэньні айцоў Льва Гарошкі і Аляксандра Надсона адправіў паніхіду за ўсіх, якія аддалі жыцьцё ў змаганьні за вольную Беларусь. Таго-ж дня папаўдні адбылася акадэмія ў Беларускім Доме, на якой старшыня ЗБВБ прачытаў рэфэрат аб вызвольных змаганьнях беларускага народу. Пасьля гэтага пад гукі беларускіх народных песьняў з магнэтафону адбыўся сьціплы пачастунак.

Справаздача

Камітэту Набыцьця Помніка на магілу сьв. пам. Д-ра А. Орсы ў Нью Ёрку Із збору і выдаткаваньня грошай на вышэйзначаную мэту

6-га лістапада 1960 г. адбылася ўрачыстасьць высьвячэньня помніка на магіле сьв. пам. Д-ра А. Орсы на беларускім могільніку ў Нью Бранcьвіку.

Гэтым актам была закончана праца Камітэту Набыцьця Помніка.

Прыступаючы да грашовае справаздачы, Камітэт уважае за неабходнае падзякаваць былым вучням, іхным бацьком і прыяцелям сьв. пам. Д-ра А. Орсы за прыхільнасьць і супрацоўніцтва ў справе збору грошай на помнік.

Пры зборы грошай Камітэт строга прытрымоўваўся прынцыпу дабраахвотных ахвяраваньняў. Мы заклікалі ў прэсе да складаньня ахвяраў і разасылалі асабістыя заклікі ўсім тым, чые мы мелі адрасы.

У вадказ на заклікі Камітэту пачалі напльіваць лісты з ахвяраваньнямі з усіх краін, дзе пражываюць беларускія эміграты. У выніку сабралася сума грошай, якая дала магчымасьць паставіць прыгожы помнік на магіле нашага супольнага настаўніка й сябры. Дружная падтрымка прыгожага пачыну дала магчымасьць, у выняткова кароткі тэрмін, яго зрэалізаваць.

Здымку помніка зьмяшчаем побач. Зроблены ён з чорнага граніту. Помнік мае 6 футаў і 11 цаляў вышыні, 5 футаў і 7 цаляў шырыні і 2 футы таўшчыні.

Таму, што прозьвішчы ўсіх ахвярадаўцаў былі ўжо публікаваныя ў газэце «Бацькаўшчына», у гэтай справаздачы мы падаём агульныя сумы паводля лістаў. Калі-б прозьвішча кагось з ахвярадаўцаў ня было апублікавана папярэдня, дык просіцца зьвярнуцца да скарбніка Камітэту па высьсненьні.

ФОНД НАБЫЦЬЦЯ ПОМНІКА НА НА МАГІЛУ СЬВ. ПАМ. Д-ра А. ОРСЫ

Ліста № 11

(ЗША)

1. Н. Т.	50 дал.
2. Ф. Бартуль	10 „
3. Ю. В.	50 „
4. У. Курыла	5 „
5. Д-р В. Тумаш	10 „
6. В. Кажан	5 „
7. А. О.	50 „
8. М. Кунцэвіч	10 „
9. Н. С.	50 „
10. А. К.	5 „
11. Д-р Багдановіч	10 „
Усяго па лісьце № 11	255 дал.

Папярэдня паступіла («Бацькаўшчына» з дня 18-га верасьня 1960 г. — 97,84 дал.

Усяго разам . . 1231 дал. 84 ц.

Камітэт складае шчырае дзякуй усім ахвярадаўцам за складзеныя ахвяры. Адначасна гэтым паведамляем, што пабудова помніка на магіле сьв. пам. Д-ра А. Орсы закончана і таму збор грошай на гэтым спыняецца.

Камітэт Набыцьця Помніка на магілу сьв. пам. Д-ра А. Орсы ў Нью Ёрку
М. Рагуля, скарбнік

Памятнік на магіле сьв. пам. Д-ра Аляксандры Орсы

За час збору ў Фонд паступіла:

1.	Ліста ахвяраў № 1 («Бацькаўшчына», 14-га лютага 1960 г.)	210,—	дал.
2.	Ліста ахвяраў № 2 («Бацькаўшчына», 14-га лютага 1960 г.)	85,—	„
3.	Прыбытак з паніхідальнага абеду ў Кліўлендзе («Бацькаўшчына», 14-га лютага 1960 г.)	20,—	„
4.	Ліста ахвяраў № 3 («Бацькаўшчына», 28-га лютага 1960 г.)	187,39	„
5.	Ліста ахвяраў № 4 («Бацькаўшчына», 25-га сакавіка 1960 г.)	50,—	„
6.	Ліста ахвяраў № 5 («Бацькаўшчына», 25-га сакавіка 1960 г.)	73,—	„
7.	Ліста ахвяраў № 6 («Бацькаўшчына», 3-га красавіка 1960 г.)	90,—	„
8.	Ул. Цьвірка («Б-на», 3-га красавіка 1960 г.)	10,—	„
9.	Д-р Л. Трусэвіч («Б-на», 3-га красавіка 1960 г.)	25,—	„
10.	Міхась Каранеўскі («Б-на», 3-га красавіка 1960 г.)	10,—	„
11.	Ліста ахвяраў № 7 («Бацькаўшчына», 1960 г.)	39,20	„
12.	Ліста ахвяраў № 8 («Бацькаўшчына», 5-га чэрвеня 1960 г.)	60,—	„
13.	Ліста ахвяраў № 9 («Бацькаўшчына», 1960 г.)	55,—	„
14.	Ліста ахвяраў № 10 («Бацькаўшчына», 18-га верасьня 1960 г.)	62,25	„
15.	Ліста ахвяраў № 11 («Бацькаўшчына», 1961 г.)	255,—	„
16.	Процанты на банковы ўклад Фонду	18,49	„
	Усяго разам у Фонд паступіла	1250,33	„

Усе грошы, што паступілі ў Фонд набыцьця Помніка, былі выдаткаваны на набыцьцё і ўстанаўленьне помніка.

Камітэт Набыцьця Помніка на магілу сьв. пам. Д-ра А. Орсы ў Нью Ёрку
Д-р У. Набагез — Старшыня, М. Рагуля — Скарбнік, В. Шчэцька — Сябра Ураду

«СПАДЧЫНА СТАРОЕ КАМАРОЎ...

Сярод чытачоў «Бацькаўшчыны» ё... людзі, што жылі або бывалі на мес... Камароўцы. Іх напэўна цікавіць, ... там цяпер робіцца.

Вось-жа перш-на-перш старая К... роўка завецца цяпер плошчай імя Я... Коласа. Значыцца, ёсьць штосьці н... га. Але ёсьць таксама й старое. Пр... та мы даведваемся з газэты «Зьвя... ад 23 лістапада 1960 г., дзе зьмеш... ліст у рэдакцыю пад загалоўкам «С... чына старое Камароўкі». Вось абра...

«З даўнага часу плошча звалася ка... мароўкай, была яна калісьці бруд... няўтульнай, хіліліся да зямлі невя... хаціны. Цяпер гэтага няма. Але ча... це, вось мы зьвярнулі з плошчы на Д... ваапрацоўчую вуліцу — і малюнак ... разу зьмяніўся. Ну як на старой Кам... роўцы! Грузнуць і буксуюць у кал... бінах аўтамашыны, туляцца да пар... наў пешаходы, спрабуючы выбрацца ... сухое месца. Але дзе там!

«Асабліва церпяць ад гэтага дзе... Трэба ісьці ў школу, дзіцячы сад, а т... такая дарога, што абавязкова залезеш ... гразь ці ў ваду. А адсюль і прастудны... захворваньні.

«Ня раз жыхары зьвярталіся із скар... гамі ў Менскі гарадзкі й Варашылаўск... раённы Саветы дэпутатаў працоўных. Але, відаць, іх пісьмы аселі дзесьці ў сталох. Няма на скаргі ня тое што практычных справаў, а навет адказаў».

НАШЫЯ ПРАДСТАЎНІЦТВЫ

АНГЕЛЬШЧЫНА:
Mr. Aleksander Laszuk, 97 Moore Park Rd., London, S. W. 6.

АЎСТРАЛІЯ:
Mr. A. Vasilenia, 39 Edwin St., Croydon, N. S. W.
Mr. A. Maroz, 109 Morrison Rd., Midland Junction, W. A.
Mr. M. Nikan, 14 Steel St., Spotswood—Melbourne, Vic.
Mr. W. Akavity, 80 Tapley Hill Rd., Royal Park, S. A.

БРАЗЫЛІЯ:
Mr. C. Cimafiejčyk, Prasa 76, Tiridentes, Curitiba — Parana.

ЗАДЗІНОЧАНЫЯ ШТАТЫ:
Mrs. L. Bielenis, 2042 W. St. Paul Ave., Chicago 47, Ill.
Mr. B. Danilovich, 303 Howard St., New Brunswick, N. J.
Mr. Ul. Duniec, 814 Brayton Ave., Cleveland 13, Ohio.

КАНАДА:
Mr. K. Akula, 57 Riverdale Ave., Toronto 6, Ont.

ФРАНЦЫЯ:
Union des Travailleurs Biélorussiens en France, 26, rue de Montholon, Paris 9.
Mr. W. Kasztelan, 33 rue Kleber, Mouvaux (Nord).

НІВОДНАЯ НАЦЫЯНАЛЬНАЯ, ТАВАРЫСКАЯ Й СЯМЕЙНАЯ ЎРАЧЫСТАСЬЦЬ НЕ ПАВІННА АДБЫЦЦА БЯЗ ЗБОРУ СЯРОД ПРЫСУТНЫХ АХВЯРАЎ НА ВЫДАВЕЦКІ ФОНД «БАЦЬКАЎШЧЫНЫ»!

СПРАВАЗДАЧА

На сьвяткаваньні саракавых угодкаў Слуцкага Збройнага Чыну 27-га лістапада 1960 г. ў Таронце сабрана было на калядны падарак для беларускіх вэтэранаў-інвалідаў у Нямеччыне 20 даляраў. Грошы гэтыя пераcланыя Беларускаму Нацыянальнаму Камітэту ў Нямеччыне для разьдзелу іх між нашы вэтэранаў.

Галоўная Ўправа Згуртаваньня Беларусаў у Канадзе
Таронта, 10. 12. 1960 г.

Чвэрць стагодзьдзя таму...

У Менску, у Доме Пісьменьніка, стаяла ў залі вялікая навагодняя ялінка. Упрыгожвалі ялінку жанчыны. Ініцыятыву і актыўны ўдзел у гэтай справе брала жонка народнага паэты Янкі Купалы. Яе ўсе звалі цёцяй Уладзяй. Дзякуючы гэтай энэргічнай самаахвярнай жанчыне навагодняя ялінка сапраўды выглядала сьвяточна і ўрачыста, нагадвала даўнейшую, калядную. А гэта вымагала ў тагачасных савецкіх умовах шмат працы, высілкаў і навет вынаходніцтва. Цёця Ўладзя паклапацілася аб усім. Знайшлася і срыбная і залатая папера, зь якой жанчыны змайстравалі цацкі, ланцужкі, зорачкі. Таксама былі здабытыя праз нейкія разьмеркавальнікі яблыкі, мандарыны, гарэхі, цукеркі. І яшчэ цёця Ўладзя прынесла мядовых пернікаў і пражкоў. Сама іх напякла, каб ашчасьлівіць дзяцей смачным пачастункам.

На ялінку запрасілі пісьменьнікаў зь дзецьмі. Цёця Ўладзя сачыла за агульным парадкам.

Памятны той дзень быў даволі ўдалым. Мароз шэраний вісеў на дратох і дрэвах. А пад нагамі скрыпеў сьнег.

На вуліцы я спаткаўся з паэтам Мараковым. Ён ішоў з Дому Пісьменьніка.

— Нічога ня выйдзе, — сказаў ён мне. — Безь дзяцей на ялінку ня пушчаюць. Там цёця Ўладзя. І нікому ніякай працэкцыі. Толькі праз адчыненыя дзьверы бачыў. Прыгожа ў залі...

На гэтым гутарка і скончылася. Крыху сумна, безнадзейна, але я ўсё-ж усё-ткі такі не павярнуў дадому. Пайшоў далей. Паспрабую, падумаў я, можа прапусьцяць.

І вось ужо недалёка ад мэты. Але я прыпыняю крок. На рагу вуліц Савецкай і Камсамольскай, бачу, — стаяць два маленькія хлопчыкі. У белых баранчыках-футрах. Два ягняткі. Меншае плача.

— Дзеткі, дзе ваша мама? — пытаюся.

— У магазыне, — адказвае старэйшы, пяцігадовы хлопчык.

Я зразумеў у чым справа. У магазын штосьці прывезьлі. Туды рынуўся натоўп. Маці пакінула дзетак на вуліцы — у таўкатні небясьпечна, — а сама стаіць дзесьці ў чарзе.

Шкада дзетак. Яны, напэўна, доўга чакаюць. Стаміліся, стоячы. І я суцешыў іх.

— Тут недалёка, вось у тым доме — ялінка. Прыгожая, багатая... Хочаце паглядзець?

Я ўзяў дзетак за ручкі. Яны пакорна і даверліва пайшлі за мной. Паблізу стаяў міліцыянэр. Я зьвярнуўся да яго:

— Будзе пытацца жанчына. Скажэце: дзеці у Доме Пісьменьніка.

Мы перайшлі вуліцу. Варадаты швайцар адчыніў нам дзьверы. На калідоры было цесна.

— Прапусьцеце бацьку зь дзецьмі... Людзі растуліліся. Насустрач — цёця Ўладзя. Зь ветлай усьмешкай. — Вашы дзеткі?

Нехта з боку засьмяяўся: — Гэта калядныя дзеткі.

☆

Пасяродку залі стаяла ялінка, як казачная прынцэса. Дзеці былі ў захапленьні. І я таксама цешыўся. Я вычуваў сябе ў ролі бацькі і замілавана глядзеў на дзяцей. Яны ў карагодзе. У розных забавах. І цёця Ўладзя частавала іх пірагамі і цукеркамі.

Я стаяў шчасьлівы і ўсхваляваны. Я бачыў у вачох маіх калядных дзетак падараваную мной радасьць.

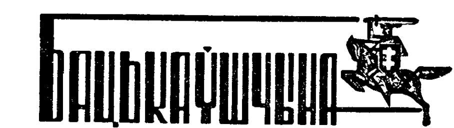
— Ці ёсьць у вас, дзеткі, дома ялінка?

— Няма, — адказаў малы хлопчык. — У нас таты няма дома. У лесе ялінку сячэ...

А старэйшы хлопчык прыгадаў ростань з бацькам.

— Прыйшлі дзядзі, — казаў ён. — Я прачнуўся, а брацік спаў. А мама плакала. А тата зь дзядзямі пайшоў. І цяпер наш тата далёка. Там ялінкі растуць вялікія-вялікія.

К. Рамановіч

Беларускі тыднёвік палітыкі, культуры грамадзкага жыцьця.

Выдавец: Уладзімер Бортнік

РЭДАГУЕ КАЛЕГІЯ

Артыкулы, падпісаныя прозьвішчам а ініцыялямі аўтара, не заўсёды выражаю погляды Рэдакцыі. Незамоўленыя рукапі назад не зварочваюцца. Рэдакцыя адказ на лісты толькі пасьля далучэньня паштовых маркі або міжнароднага паштовага купону.